

НАВЧАЛЬНА ДИСКУСІЯ ЯК СПОСІБ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОРИТОРИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ

Серед багатьох компетентностей, якими має володіти фахівець, здатний швидко адаптуватися у професійному середовищі та знаходити ефективні способи вирішення різноманітних питань, особливе значення має лінгвориторична компетентність. Це достатньо важливий аспект підготовки в закладах вищої освіти, оскільки спеціалісти всіх галузей, і особливо лінгвоінтенсивних, повинні досконало володіти рідною мовою, сприяти своїм прикладом формуванню правильного і переконливого мовлення у співрозмовників.

Варто зазначити, що для ефективного формування лінгвориторичної компетентності отримання тільки теоретичних знань традиційними методами недостатньо. Необхідним є використання інтерактивних методів навчання, які дозволять випробувати ситуацію на собі, застосувати до неї власні моральні оцінки, реалізувати здобуті вміння на практиці, здійснити рефлексію. Одним із таких методів вважаємо навчальну дискусію, яка є обов'язковою формою проведення занять під час викладання дисципліни «Публічне мовлення і основи академічного письма».

Навчальна дискусія як спосіб формування лінгвориторичної компетентності і метод навчання була предметом наукової уваги таких дослідників, як Ю. З. Богданова, Г. Гайович, І. П. Дроздова, А. О. Євтюгіна, О. Н. Зарецька, Н. М. Нікітіна, О. Приходько, М. В. Стурікова та багатьох інших.

Метою нашої роботи є з'ясування значення навчальної дискусії для формування лінгвориторичної компетентності студентів.

Як відомо, будь-яка навчальна діяльність є ефективною в тому разі, якщо студенти мають сильні та глибокі мотиви. Переконливим мотивом у ситуації формування у студентів лінгвориторичних умінь є усвідомлення ними того

факту, що в нашому швидкісному і багаторівневому суспільстві, перенасиченому комп'ютерами і технологіями, особливого значення набуває ефективне вербальне спілкування, можливе лише за умови наявності високого рівня сформованості мовної, мовленнєвої та риторичної компетентностей. Для позначення останніх вважаємо за можливе застосувати узагальнений термін «лінгвориторична компетентність», під яким пропонуємо розуміти сукупність сформованих якостей особистості, що визначають її здатність до застосування отриманих мовленнєвих та риторичних знань і навичок та базуються на її моральних принципах і здібностях; сукупність лінгвориторичних умінь вирішувати за допомогою мовних засобів завдання спілкування в конкретних професійних ситуаціях; уміння створювати, вимовляти і осмислювати текст відповідно до мети і ситуації професійного спілкування; володіння нормами етикету і рефлексії.

Одним із дієвих способів формування зазначених вище умінь вважаємо навчальну дискусію. У науковій літературі термін «дискусія» розуміється як: 1) обговорення, учасники якого висловлюють власний погляд на проблему, доповнюють та уточнюють думки одне одного; 2) зіткнення різних поглядів, думок, ідей. Так, С. В. Єфимова вважає, що дискусією нерідко називають обговорення-суперечку, зіткнення різних поглядів, позицій, підходів. Дискусія відрізняється від полеміки, яка є цілеспрямованим, емоційним, пристрасним захистом наявної, сформованої і незмінної позиції [1].

Одним із різновидів суперечки визнає дискусію Н. М. Нікітіна. Суперечка, на думку дослідниці, може служити засобом для пошуку істини, для перевірки думки, ідеї, для обґрунтування позиції. Щоб прийняти правильне рішення, треба розглянути різні погляди на проблему [2].

Не зупиняючись на детальному аналізі поглядів на сутність поняття «дискусія», зауважимо, що дискусія відрізняється від суперечки в першу чергу метою. Дискусія – діалогічний метод творчої діяльності групи осіб, побудований на публічному, відкритому, **добррозичливому** (виділення наше – С.Ш.) обговоренні актуального, але спірного питання, спрямований на певний

позитивний результат. Студенти мають усвідомити, що дискусія як метод вирішення проблеми зазвичай конструктивна, тобто спрямована на певний позитивний результат, на просування в розв'язанні суперечливого питання. Справжня дискусія – не суперечка, не з'ясування відносин, вона передбачає об'єктивне й доброзичливе обговорення питання з обов'язковою повагою як до своїх прихильників, так і до опонентів, з опорою на особистісно-діалогічний стиль спілкування. Тому за результатами дискусії не може бути переможців і переможених. Головною рисою дискусії є цілеспрямований та упорядкований обмін ідеями, думками, поглядами заради пошуку істини.

Навчальна дискусія як спосіб навчання має наступні ознаки: робота групи осіб, що виступають зазвичай у ролях ведучих і учасників; відповідна організація місця й часу роботи; процес спілкування, що являє собою взаємодію учасників; спрямованість на досягнення навчальних цілей.

Для навчальної дискусії основним є виконання навчальної функції, оскільки для її учасників головним є не пошук шляхів вирішення дискусійної проблеми, а одержання певних умінь, навичок (мовленнєвих, риторичних) і досвіду. Навчальна дискусія сприяє розвитку комунікативних умінь, умінь взаємодіяти зі співрозмовниками, слухати і чути їх, переконувати, поважати чужі думки; здатності до самоорганізації й самоосвіти, оскільки її учасники самі доходять до того або іншого висновку. У процесі проведення дискусії студенти вчаться аргументувати свою позицію, дотримуючись вимог ввічливості й коректності, усвідомлювати та обмірковувати «чужу» позицію, формуючи своє ставлення до неї.

Розвивальна функція дискусії пов'язана з удосконаленням здатності студентів до аналізу інформації, до критичного переосмислення накопиченого досвіду й аргументованого доказу своїх ідей і поглядів, з емоційним залученням студентів до навчального процесу.

Навчальна дискусія використовується для формування як навичок говоріння, так і навичок слухання. Видатні люди говорили, що надають перевагу гарним слухачам перед гарними доповідачами, хоча здатність слухати

трапляється, очевидно, рідше, ніж інші властивості людської натури. Свого часу ще князь Київської Русі Володимир Мономах у відомій настанові “Повчання дітям” рекомендував дітям князів і дружинників: «У присутності старших мовчати, мудрих слухати, старшим підкорятися, з рівними собі й молодшими в любові перебувати, без лукавого наміру розмовляючи, якомога більше вдумуватися, не шаленіти словом, не осуджувати мовою, не сміятися багато» [3].

Як відомо, до лінгвориторичних умінь, необхідних у професійній діяльності, належить уміння задавати питання. Багаторічний досвід викладання лінгвістичних дисциплін дозволяє автору стверджувати, що використання під час дискусії питань відкритого типу є достатньо ефективним, оскільки такі питання стимулюють мислення. «Відкриті» питання на відміну від «закритих» не припускають короткої однозначної відповіді (звичайно, це питання, що починаються зі слів «як?», «чому?», «за яких умов?», «що може відбутися, якщо..?» і т.д.). Доцільними під час дискусії є «дивергентні» питання (на відміну від «конвергентних»), які також не припускають єдино правильної відповіді, а спонукають до пошуку, творчого мислення. «Оцінні» питання спонукають учасника дискусії до формулювання власної аргументованої оцінки того або іншого явища.

Навчальна дискусія є також одним із методів проблемного навчання. Нерідко під час організації дискусій використовуються ділові ігри, метою яких є розвиток професійних компетенцій. У ході таких ігор моделюється професійна діяльність. З огляду на це можна стверджувати, що дискусії навчають студентів адекватно використовувати в публічних виступах професійну термінологію та професійні мовні кліше, релевантні для цієї аудиторії тези та аргументи, визначати їх справжність або хибність. Педагогічна цінність дискусій зростає, якщо крім предметного змісту відбувається осмислення й самого процесу обговорення.

Таким чином, навчальна дискусія є ефективною формою організації навчання, яка сприяє розвитку у студентів лінгвориторичної компетентності,

зокрема уміння слухати, переконувати, впливати на слухачів, логічно правильно формулювати тези і питання, висловлювати погляди, аргументовано їх доводити, спростовувати думку опонента, застосовувати різноманітні риторичні прийоми задля досягнення своєї мети, що необхідно представнику будь-якої професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ефимова С.В. Учебная дискуссия как способ перевода знания в умения. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/uchebnaya-diskussiya-kak-sposob-perevoda-znaniy-v-umeniya> (дата звернення 13.04.2020).
2. Никитина Н. Н., Железнова О. М., Петухов М. А. Основы профессионально-педагогической деятельности: учеб. Москва: Мастерство, 2012. 288 с.
3. Повчання Володимира Мономаха. URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/usnapanodna-tvorchist-ta-davnya-ukrajinska-literatura/1621-povchannya-volodimira-monomakha>(дата звернення 13.04.2020).